

ישיבת הר עציון בית מדרש האלקטרוני (ב.מ.א.)
*****

הפטרת השבוע

סידרת שיעורים ע"י הרב יהודה שביב
*****

הלכה ונבואה

הפטרת אמור יחזקאל, מ"ד טו-לא)

א. אורכה של הפטרה

הלכה היא :

"המפטיר בנביא לא יפחות מעשרים ואחד פסוקים, כנגד שבעה שקראו בתורה" (מגילה כג. ; רמב"ם הל' תפילה פי"ב הי"ג; ; טשו"ע או"ח, רפד, א).

מענה יש להבין מדוע נקבעה לפרשתנו הפטרה קצרה, שכל כולה אינה אלא שבעה עשר פסוקים. אך כבר אמרו הפוסקים שאם העניין שלם בפחות ניתן להסתפק אף בפחות פסוקים (רמב"ם וטור שם), אך אצלנו יכלו להתחיל את הנבואה בקטע קודם (יחזקאל שם ט-יד) שהוא לאמתו של דבר תחילת הקטע הנקרא, וכך היינו עוסקים בעניין אחד, וגם היתה מתקיימת בידינו הדרישה ל 21 פסוקים.

אפשר שבמכוון מנעו את קריאת הקטע הקודם, כיוון שיש בו איזכור עבודת גילולים של ישראל והדחתם של אותם בני לוי שרחקו מעל ה', מעבודה בקודש. והרי פרשתנו, פרשת אמור, עוסקת באנשים המקודשים ובזמנים המקודשים ויש בה נשמה יתירה של חגים ומועדים, ואין זה מן הראוי לפתוח הפטרה של פרשת זו בזכרון פורענות.

ב. הלכה למעשה

פתיחת הפרשה - "אמור אל הכהנים" - יפה כמעט לכל ענייניה, שאם ספר ויקרא הוא תורת כהנים, הרי עיקרה של תורה זו בפרשתנו הוא בא. ברם, בימים שבהם חרב הבית ושובתת העבודה, אין לכאורה ביטוי מעשי לרוב ענייניה.

לכך משמשת נבואתו של יחזקאל, שהיא כנותנת מימד אקטואלי לדברים 'ומחיה' את ההלכות. אף יש בה כדי לעורר לשמירת הלכות כהנים, טהרתם וייחוסם, גם בימים בהם אין הם עובדים בקודש.

ג. "חידושי" הלכות

ברם, התבוננות מפורטת בהלכות המוזכרות כאן ע"י יחזקאל, תגלה הבדלים אחדים בין פרטים בפרשה בתורה למקבילותיהם שבהפטרה. וכבר הזכירו חכמים לטובה את אותו שעמל על יישוב הסתירות :

"אמר רב יהודה אמר רב : זכור אותו האיש לטוב וחנינא בן חזקיה שמו, שאלמלא הוא נגזר ספר יחזקאל, שהיו דבריו סותרין דברי תורה, מה עשה... ישב בעלייה ודרשו" (מנחות מה. :).

אחת מן הסתירות מוזכרת שם בגמ', והיא מן הפסוק האחרון של הפטרה-

"יוכל נבלה וטרפה מן העוף ומן בהמה לא יאכלו הכהנים" - כהנים הוא דלא יאכלו הא ישראל אכלי? - א"ר יוחנן : פרשה זו אליהו עתיד לדורשה".

רבינא מציע שם הצעת פתרון משלו : כסבורים היינו שכהנים מותרים בנבלות וטריפות, כיוון שהותרה לגביהם מליקה.

עכ"פ העובדה שהסתירות יושבו, אף אם נשכחו חלק מהתירוצים, מציבה בפנינו אתגר מתמיד לעמוד עליהן ולנסות ליישבו. (1)

ד. הלכה ונבואה

ברם, מעתה מתעוררת שאלה אחרת. כבר קבע כאן הנביא בין ייעודי הכהנים גם את ייעוד ההוראה -

"ואת עמי יורו בין קדש לחל ובין טמא לטהור יודיעם, ועל ריב המה יעמדו למשפט, במשפטי ישפטהו" (מ"ד, כג-כד).

נמצא, הוראה ומשפט לכהנים הם מסורים ולא לנביאים. מעתה מפליאה, לכאורה, הזדקקותו של הנביא לדברי הלכה, ובייחוד כאלה שאינם עולים לכאורה בקנה אחד עם ההלכה שבתורה.

לא נוכל להרחיב בנקודה זאת. נסתפק בהפנייה לדברי הרמב"ם בהלכות יסודי התורה פ"ט, ה"א; לדבריו בהקדמתו לפירוש המשנה (2) ולדברי הרמב"ן בהשגות לספר המצוות, שורש שני.

ואפשר אולי לשער, שדברים שכתב יחזקאל לא רק בכח נבואתו כתבם, אלא בכח חכמתו ובשל היותו נמנה על הכהנים עסק גם בהלכות, וביותר בהלכות כהנים ועבודתם. על כל פנים, פסוק זה מלמד על ייעודם הנוסף של הכהנים; לא רק על הקודש הם מופקדים, אלא גם על הדין ועל המשפט.

עוד מציין יחזקאל בהמשך הכתוב כי מופקדים הם על השבתות והמועדים "בכל מועדי ישמרו ואת שבתותי יקדשו". והלוא על השבת והמועדים מדברת פרשתנו בחלקה השני. העובדה שהכהנים מופקדים על כך יש בה כדי להסביר את הקשר בין שני חלקי הפרשה (3).

ה. בחירה נמשכת

עוד לקח עולה מדברי הנבואה. לעומת מה שנראה כאילו הקדשתם של הכהנים לעבודת הקודש היא קבועה, וכבר אין למעשיהם או מחדליהם השפעה בעניין זה - באה ההפטרה ומלמדת, כי אפשר להם להידחות ואפשר להם לזכות ליחס מועדף.

"הכהנים הלויים בני צדוק אשר שמרו את משמרת מקדשי בתעות בני ישראל מעלי - המה יקרבו אלי לשרתני ועמדו לפני..." (מ"ד, טו).

ומכלל זה נלמד שכהנים אחרים נדחו. לאמר: מעשיהם ירחיקום ומעשיהם יקרבום, ותמיד הם עומדים במבחן נאמנות, כדרך שאבות אבותיהם עמדו במבחן במדבר.

מעלין בקודש

אחת ההצעות לפתרון בעיית הסתירות בין דברי יחזקאל לדברי התורה, מבוטאת ע"י הרד"ק (בפירושו לפסוק יב) ועיקרה: לא ההלכות ישתנו חלילה, אלא דרגתם של הכהנים הם יתקרבו במעלתם לזו של הכהן הגדול ולפיכך גם ההגבלות ההלכתיות לגביהם תתרבנה וייהיה זה לתוספת קדושה לעתיד". הרי זה מלמד, שהתקווה להשבת ימינו כקדם אינה נעצרת בחזרה למה שהיה, אלא שואפת אל למעלה מזה; מעלין בקודש.

הערות:

(1) הר"י יעקובסון "חזון המקרא" ח"ב עמ' 223, הקדיש מאמר "לבעיות השינויים ממצוות התורה ביחזקאל מ-מ"ח", והביא מתשובות הפרשנים לבעייה זאת. ועיין גם ב'דברי השקפה' לר"ד סולובייצ'ק.

(2) בהקדמתו לספרו משנה תורה מונה הרמב"ם את רשימת מקבלי ומוסרי הורה שבכל הדורות, וכותב: "בכל דור ודור ראש בית דין או נביא שהיה באותו דור, כותב לעצמו זכרון השמועות ששמע ברבותיו והוא מלמד על פה ברבים".

(3) אבל, ראה רמב"ן בתחילת פרק כ"ג - "אין לכהנים עסק בעניין המועדות יותר מאשר לישראל בהם".

*****

כדי להרשם יש לשלוח בקשה לכתובת

MAJORDOMO@ETZION.ORG.IL

עם התוכן:

. GET YHE-TEST H-SUBSCRIBE

קיימת גם מערכת שיעורים באנגלית. כדי לקבל רשימת השיעורים, יש לשלוח בקשה לכתובת:

LISTPROC@JER1.CO.IL

עם התוכן:

. INFO YHE-ABOUT

בשאלות אפשר לפנות למשרד הישיבה 02-9931-456 ולבקש את משרד האינטרנט, או לכתוב

לכתובת YHE@JER1.CO.IL

*****

כל הזכויות שמורות 1997 ישיבת הר עציון